

پیروزی و شکست اسلام‌گرایان
در انقلاب
مطالعه تطبیقی ایران و مصر

کامران گشنیزجانی

www.ketab.ir

سرشناسه	گشنیزجانی / کامران ۱۳۶۴
عنوان و نام پدیدآور	بیروزی و شکست اسلام‌گرایان در انقلاب: مطالعه تطبیقی ایران و مصر کامران گشنیزجانی.
مشخصات نشر	تهران: نشر کویر - ۱۴۰۲
مشخصات ظاهری	۴۱۶ ص.
شابک	ISBN: 978-964-214-397-9
وضعیت فهرست نویسی	قیبا
یادداشت	کتابنامه: ص. [۳۸۵] - ۴۰۸: همچنین به صورت زیرنویس.
موضوع	ایران -- تاریخ -- انقلاب اسلامی، ۱۳۵۷
موضوع	Iran -- History -- Islamic Revolution, 1979
موضوع	بنیادگرایی اسلامی -- ایران -- تاریخ -- قرن ۱۴
موضوع	Islamic fundamentalism Iran -- History -- 20th century
موضوع	بنیادگرایی اسلامی -- مصر -- تاریخ -- قرن ۲۰ م.
موضوع	Islamic fundamentalism -- Egypt -- History -- 20th century
موضوع	بنیادگرایی اسلامی -- مصر -- تاریخ -- قرن ۲۱ م.
موضوع	Islamic fundamentalism -- Egypt -- History -- 21st century
موضوع	اسلام و دولت -- ایران
موضوع	Islam and state -- Iran
موضوع	اسلام و دولت -- مصر
موضوع	Islam and state -- Egypt
موضوع	ایران -- تاریخ -- انقلاب اسلامی، ۱۳۵۷ -- روحانیت
موضوع	Iran -- History -- Islamic Revolution, 1979 -- Clergy
موضوع	مصر -- تاریخ -- اعتراض‌ها، ۲۰۱۱ - ۲۰۱۳ م.
موضوع	Egypt -- History -- Protests, 2011-2013
رده بندی کنگره	DSR۱۵۵۳:
رده بندی دیویی	۹۵۵/۰۸۳:
شماره کتابشناسی ملی	۹۰۹۴۳۴۶:

پیروزی و شکست اسلام گرایان در انقلاب مطالعه تطبیقی ایران و مصر کامران گشنیزجانی

طراح جلد: سعید زاشکانی - شمارگان: ۲۵۰ - چاپ اول: ۱۴۰۲

شابک: ISBN: 978-964-214-397-9

نشانی: تهران - کریم خان زند ابتدای قائم مقام فراهانی کوی یکم شماره ۲۰ - ساختمان کویر
تلفن: ۸۸۳۰۱۹۹۲ - ۹ و ۸۸۳۴۲۶۹۸ - شماره: ۸۸۳۴۲۶۹۷ - کد پستی: ۱۵۸۵۹۱۴۹۱۱

KavirPublishingCo

Kavir.Pub

Kavirbook@gmail.com

تمامی حقوق این اثر محفوظ است. تکثیر یا تولید مجدد آن کلاً و جزئاً،

به هر صورت (چاپ، فتوکپی، صوت، تصویر و انتشار الکترونیکی)

بدون اجازه کتبی ناشر ممنوع است

قیمت: ۳۹۰۰۰۰ تومان

فهرست

- ۱۱ سپاسگزاری
- ۱۳ مقدمه
- ۱۷ بخش اول: کلیات
- ۱۹ فصل اول: کلیات
- ۲۷ مرور تحقیقات موجود
- ۲۸ چرایی پیروزی جنبش اسلام‌گرا (روحانیون مبارز) در انقلاب ایران
- ۳۵ مطالعات تطبیقی انقلاب‌های ایران و مصر
- ۳۹ چرایی و چگونگی شکست اخوان المسلمین
- ۴۱ مباحث نظری و مفهومی
- ۴۲ ساختار فرصت سیاسی برای جنبش‌های اسلام‌گرا
- ۵۰ مدرنیزاسیون اقتدارگرایانه سکولار
- ۵۵ نسبت‌دهی فرصت / تهدید به جنبش اسلام‌گرا
- ۵۶ مدل مفهومی
- ۶۰ جنبش‌های اسلام‌گرا
- ۶۷ بخش دوم: ریشه‌های تاریخی پیروزی و شکست جنبش‌های اسلام‌گرا
- ۶۹ فصل دوم: دولت، روحانیت و کنشگران دینی - سیاسی غیرروحانی در ایران
- ۶۹ روحانیت شیعه از آغاز صفویه تا برآمدن رضاشاه
- ۷۲ روحانیت و شکل‌گیری دولت مدرن در زمان رضاشاه
- ۷۵ آموزش مدرن و شکل‌گیری کنشگران دینی - سیاسی غیرروحانی
- ۷۶ خروج رضاشاه و مرجعیت اعلای آیت‌الله بروجردی (دهه‌های ۱۳۲۰ و ۱۳۳۰)
- ۸۱ کنشگران دینی - سیاسی غیرروحانی در دهه‌های ۱۳۲۰ و ۱۳۳۰

۸۳	تقابل شدید روحانیت و دولت و آغاز جنبش اسلام‌گرا (۱۳۴۳-۱۳۴۰)
۸۸	شکل‌گیری نهضت آزادی ایران
۹۶	آرامش بیش از طوفان (۱۳۵۶-۱۳۴۳)
۱۰۳	شکل‌گیری و گسترش سازمان مجاهدین خلق
۱۱۱	تقسیم‌بندهای درون روحانیت و جنبش اسلام‌گرا در آستانه انقلاب
۱۲۱	فصل سوم: دولت، روحانیت و کنشگران دینی- سیاسی غیرروحانی در مصر
۱۲۱	الازهر از تأسیس تا برآمدن محمدعلی پاشا
۱۲۴	الازهر در زمان محمدعلی پاشا و جانشینانش (۱۹۵۲-۱۸۰۵)
۱۳۳	اخوان المسلمین از آغاز تا مرگ حسن البنا (۱۹۴۹-۱۹۲۸)
۱۴۲	الازهر و ریاست جمهوری جمال عبدالناصر
۱۴۶	اخوان المسلمین از مرگ حسن البنا تا پایان ریاست جمهوری عبدالناصر
۱۵۱	الازهر و ریاست جمهوری انور سادات
۱۵۳	کنشگران دینی- سیاسی غیرروحانی در زمان ریاست جمهوری سادات
۱۵۷	الازهر و ریاست جمهوری حسنی مبارک
۱۸۳	دسته‌بندی درونی اخوان المسلمین در آستانه انقلاب ۲۰۱۱
۱۸۵	کنشگران دینی مصر در آستانه انقلاب ۲۰۱۱
۱۸۹	فصل چهارم: ایران و مصر در آستانه انقلاب
۱۸۹	نیروهای مسلح و دولت
۱۹۶	نیروهای مسلح در آستانه انقلاب
۱۹۷	سکولاریسم در ایران و مصر
۲۰۶	تقابل بین روحانیت و کنشگران دینی- سیاسی غیرروحانی
۲۱۴	فضای ذهنی در آستانه انقلاب
۲۱۴	فضای ذهنی ایران در آستانه موقعیت انقلابی ۵۷-۱۳۵۶
۲۲۴	فضای ذهنی مصر در آستانه انقلاب ۲۰۱۱

۲۳۱	بخش سوم: برهه انقلاب
۲۳۳	فصل پنجم: برهه انقلابی در ایران
۲۳۶	مرحله اول: آغاز اعتراضات و حضور کم‌رنگ روحانیت (از خرداد تا نیمه دی ۱۳۵۶)
۲۴۲	مرحله دوم: روحانیت وارد می‌شود (از ۱۷ دی تا پایان سال ۱۳۵۶)
۲۴۴	واکنش‌ها به مقاله روزنامه اطلاعات و وقایع قم و تبریز
۲۵۰	مرحله سوم: آغاز رهبری آیت‌الله خمینی (از آغاز فروردین تا نیمه مرداد ۱۳۵۷)
۲۶۹	مرحله چهارم: تثبیت رهبری آیت‌الله خمینی (از نیمه مرداد تا نیمه مهر ۱۳۵۷)
۳۱۴	فصل ششم: برهه انقلابی در مصر
۳۱۶	مرحله اول: ۱۸ روزی که مصر را تکان داد
۳۲۷	مرحله دوم: حکومت نظامیان در دوره انتقالی
۳۲۷	پیش به سوی رفرا ند م قانون اساسی
۳۳۳	به سوی انتخابات مجالس عوام و شوری
۳۳۹	به سوی انتخابات ریاست جمهوری
۳۴۶	مرحله سوم: ریاست جمهوری محمد مرسی
۳۵۶	فصل هفتم: مقایسه برهه‌های انقلابی در ایران و مصر
۳۶۷	بخش چهارم: سخن نهایی
۳۶۹	فصل هشتم: نتیجه‌گیری
۳۷۱	جمع‌بندی و خلاصه نتایج تحقیق
۳۸۱	محدودیت‌ها و پیشنهادات
۳۸۵	منابع
۴۱۱	نمایه

مقدمه

در اواسط دهه ۱۳۵۰ شمسی (۱۹۷۰ میلادی) کمتر کسی پیشبینی می‌کرد که ایران در فاصله‌ای چند ساله شاهد یک انقلاب اجتماعی عظیم باشد. اما شگفتی این انقلاب تنها در نفس وقوع آن نبود. اتفاق بی‌سابقه‌ای که شاید به همان اندازه دور از ذهن می‌نمود، وقوع انقلابی در قرن بیستم بود که اسلام و اسلام‌گرایان در آن نقش اصلی را ایفا کنند و در نتیجه آن یک حکومت اسلامی تشکیل بشود. بنابراین، از زمان پیروزی انقلاب اسلامی ۱۳۵۷ در ایران، بسیاری به دنبال توضیح این امر بوده‌اند که اسلام‌گرایان ایرانی - روحانیون مبارز - چگونه در انقلاب دست بالا را پیدا کرده و موفق شدند حکومت دلخواه خود را در فردای پیروزی انقلاب مستقر کنند.

حدود سه دهه پس از پیروزی انقلاب اسلامی در ایران، رویداد غیرمنتظره دیگری خاورمیانه و شمال آفریقا را به لرزه درآورد. خودسوزی اعتراضی یک جوان تونس در طول چند ماه به موجی از انقلاب و اعتراض در بیشتر کشورهای عربی منجر شد و این در حالی بود که برای سال‌ها توضیح چرایی و چگونگی سرسختی حکومت‌های اقتدارگرا در خاورمیانه و شمال آفریقا و مقاومت آنها در برابر هر گونه تغییر جدی سیاسی، یکی از محورهای اصلی تحقیقات سیاسی و جامعه‌شناختی در این منطقه به شمار می‌رفت. در این انقلاب‌ها و اعتراضات، افزون بر چرایی وقوع آنها، امر دیگری هم در مرکز توجه تحقیقات علمی، رسانه‌ها و دولت‌ها قرار گرفت و آن نقش و سرنوشت جنبش‌های اسلام‌گرا در جریان این وقایع بود. در این ارتباط، شکست سهمگین جنبش اسلام‌گرای اخوان المسلمین در پایان انقلاب مصر، پرجمعیت‌ترین کشور عرب و مهد اسلام‌گرایی سنی در خاورمیانه و شمال آفریقا، کنجکاوی و شگفتی بسیاری را به دنبال داشت.

موضوع اصلی کتابی که در دست دارید توضیح چرایی و چگونگی پیروزی اسلام‌گرایان در انقلاب ایران و شکست آنها در انقلاب مصر است. پس از این مقدمه، این کتاب شامل سه بخش اصلی و یک بخش نتیجه‌گیری خواهد بود. بخش اول، ضمن توضیح دقیق‌تر پرسش اصلی کتاب، به بررسی انتقادی پژوهش‌هایی می‌پردازد که تاکنون به توضیح فرجام جنبش‌های اسلام‌گرا در انقلاب‌های ایران و/یا مصر اختصاص داشته‌اند. افزون بر این، در این بخش مدل مفهومی کتاب به طور مختصر شرح داده می‌شود.

بخش دوم به ریشه‌های تاریخی جنبش‌های اسلام‌گرا، رابطه آنها با دولت و سایر کنشگران دینی، و شرایط عینی و ذهنی ایران و مصر در آستانه انقلاب اختصاص دارد. به‌طور مشخص، فصل دوم کتاب مناسبات بین دولت، روحانیت و کنشگران دینی-سیاسی غیرروحانی در ایران و فصل سوم آن مناسبات بین دولت، روحانیت و کنشگران دینی-سیاسی غیرروحانی در مصر را پوشش می‌دهند. فصل چهارم نیز ضمن بهره‌گیری از بررسی‌های دو فصل قبلی، تحلیلی تطبیقی از تفاوت‌های مهم بین موقعیت جنبش‌های اسلام‌گرا در ایران و مصر در آستانه برهه انقلاب ارائه خواهد داد.

بخش سوم بر خود برهه‌های انقلابی متمرکز خواهد شد. فصل پنجم برهه انقلابی در ایران و چگونگی مسلط‌شدن آیت‌الله خمینی و روحانیون مبارز بر این برهه را با تمرکز بر نگاه سازمان‌های سیاسی حاضر در صحنه انقلاب نشان خواهد داد و فصل ششم تحولاتی را بررسی می‌کند که بیانگر ناتوانی اخوان المسلمین در مسلط‌شدن بر برهه انقلابی مصر هستند. همچنین، در فصل هفتم به بررسی تفاوت‌های بین برهه‌های انقلابی در این دو کشور و عوامل مؤثر بر شکل‌گیری مسیرهای متفاوت جنبش‌های اسلام‌گرا در آنها پرداخته می‌شود. سپس در پایان کتاب نیز در بخش سخن نهایی خلاصه‌ای از نتایج اصلی پژوهش حاضر ارائه خواهد شد.